

7.

ORDO VICINALIS.

Eller

By- och Granne ordhningh

Swilken af oss vndertecknadhe samptlige som bygge och bo i Hargbohyyn vthi Vätö socken skall flitelligen och grannerligen observeradt och i acht tagen blifua, effter alle sine puncters innehåld, Som fölia.

1. Att alle som bo i beste byn, skole vara förpliktadhe hwar medh annan hålla effter Sweriges Lagh hägn och stägn; hwar som finnes försumelig här vthinnan, sedan han een och annan gång är tillsagd, och låter så ther igenom ssee skadha, på ett eller annat som hans granne tilhörer. Han skal försterreesan vpfsylla skadhan, och ther osuan vppå bötha 6 mk hwitt mynt till fyrkian.
Annan gången dubbelt, och så alt bortåht.
2. Skeer skadan igenom hans egne gårdar¹, och Creatuur, böthe dubbelt så mycket, och vpfsulle skadhan.
3. Hwar som finnes effter Walborgsmesse dagh, sedan alla ängiar, hägnar, öijar och holmar äro frijfallade vndan beethen, in till dheß höet dher af bergat är, insleppa sijna öker, fää, fåår, getter, kalfuar, bockar, killingar, gumfjar, lamb eller föll, inom grannarnas hägn och stägn them oåhtspordh, hafue för=

¹ gårdar, gärdesgårdar.

verkat samme Creatuur till Danwijken¹ etc. Och skole the andre grannarna dhem vthan någon skens- och drögmåhl vptaga, och dist förficka.

NB. Will eganden dhem igenlösa, stände honom fritt, för så många penningar the tå kunna kosta.

Finnes någon i byn, som vpsläpper ångh, gierde, öö, holma, wreet eller 4. teppa, för än altsammans af hwario granne är laghligen heembergat, Skall han betala skadhan och tages ifrån honom hanß bätsta koo eller ere, och gifuas them fattigom.

Är och någon så geenwördigh, att när han hörer en ång, gierde, öö, holma, 5. wreet eller teppa warda frijkallat intil yttersta hösten ath beethas, han tå inslepper något Creatuur sitt eller annarß, skall han bötha till kyrkian 1 Rdr in spec.

Skeer någon skadha medh tiufnat på ens annarß fiskebygh, såsom är Noet, 6. Nää, Nybia, Katza, Kasa, och tiufuen warder eij gripen medh ferskan gering och fullom wittnom; Tå skola alla grannarne komma tillsammans, lägga henderna på Laghbokena och medh Gdh befrija sigh, sin hustro, sonn, dotter, dreng och piiggha, gitter han eij Lagh gånga, skall han hasuas till tinget, dher stää een tiufua rätt, och sedan drifuas af byn. Icke allenast för sådan tiufnat, som skeer på fisketolom²; Vthan jemwel för aller annor tiufnat som i byn skeer. Thet ware sigh medh sädh af åker eller qwarn, höö af annarß teegar, lijn, hampa, kåhl, ärter, Roswor, böhnor eller hwadh thet helst wara må, ware Lagh samma. Men kan någon blifua mistäntt, och then samma will eij förekomma, och wäria sigh medh Gdhe som för ähr jagdt, Skall han blifua fulkombligen derföre hållen, till dheß han sigh för tinget medh ser manna Gdhe effter Sweriges Lagh frij göhr.

Böhra alla grannarna som i byn boe samse wara i Idhebadh³, tå the 7. wenta honom om Pingesdagz tijdh, så att ingen dristar sigh eenfkyt bruka medh någon noot emot honom, för än alla grannarna hafua samfatt sigh, och ther om rådhgiordt; Vthan så är att man honom oförwarandes öfuerkommer, tå må then som honom funnet hafuer föröfka sin Lycka: Doch medh

¹ Danviken, Danviks hospital i Stockholm, barmhertighetsanstalt, hitflyttad 1551 från Gråmunkeholmen i samma stad.

² fisketol, fiskredskap.

³ idebad, idlek, af id (fisken) och ett gammalt landsmålsord bada eller badda med betydelsen leka, rasa.

desse wilkor, att han en deel och lått effter hwarß proportion sina grannar meddelar. Och dhesföruthan, kyrkoherden sin tijonde lått. Swilken här emoot handlar, och han öfuertygat warder medh skäl och wittnom, hafue förwerkat bådhe noot, båt och fiskar etc.

8. Sålom vprichtigheet och enigheet wäll allom menniskiom prydhder och anståår, besynnerligha när grannar som tilhopa bo vthi by kunna förlijta sig; Så skole och wij inbördes os påminna, taga os till wara för alla tillfellen till Splijt och Denigheet, såsom är baaktaal på vår nästa, skels och oqwedins ordh, och Christna them widh annat Namn. Eller hwadh mehra sådant. Then ther medh warder bahr åtaken och skälita til bunden, plichte först effter Lagh, bõthe sedhan ther osuan vppå till kyrkian en kanna wijn.
9. Hwar som finnes så obilligh, att han innenger sig vthi enß annarß Strömminge warp, den natten hanß granne bordhe, och ordningen honom pålöper, i hanß när- eller fränwahr, och warder ther medh Lagligen öfuertygat, hafue förwerkat sin noot eller båt.
10. Kan os wäl finnas några så kargha, som färdas medh stödnunge Eld¹ i wifarne om hösten effter helgonmess², skatzlafisken³, och således förderfua Lyntninge fiske⁴; Men hwilken effter denne dagh dher medh warder beslagen, hafue förlist bådhe båt och jern, gånge ther osuan vppå qwitt Lyntningen om winteren ther effter.
11. Sålwar een af grannarna vthom the andres wetskap, någon vthbyes⁵ eller fremmande hugga på heela byßens egor, Timber, Weedh, båtwerke elle hwadh thet kan heeta, böte een Rdr til kyrkian, ther osuan vppå, dhen, yran som hugger.
12. Kan os någor finnas som heemligen practicerar medh någon vthbyes, och losuar honom hugga, säger sedan nej för grannarna, och blifuer ther medh öfuertygat; Skall han bötha 2 Rdr till kyrkian.
13. Ingen fördrifte sig heller hugga någon fördeels weedh, eller Swidiar⁶ på byßens skogh, vthan heele byß iackordh och minne; dhen detta gör, han skall hafua förlist sitt arbete, betala skadhan, och bötha 1 Rdr.

¹ stödnungeeld, ljustring vid bloss.

² helgonamessa, 1 november.

³ skatzlafiske, möjligen fiske med puls.

⁴ lyntningefiske, fiske med nät under isen.

⁵ utbyes, utom by boende.

⁶ svidiar, svedjeland.

Finnes och någon som annars gårdar eller hagh af afwundh och medh 14. wäldh nederrijsuer eller hugger; Han skall först plichta effter Lagh, och bötha een Rdr till kyrkian.

Sedan alla grannarna hafua nu Laghligen hägnadt och stängdt, kan 15. någor finnas i byn, som så olyndige hästar hafuer, att them ingen stänggle vthe håller. Swarföre skall eganden vara förplichtat, honom fängsla så att han icke kan flyia¹; Försumar någon thet af Dresko, sedan han är ena och andra reese förmanadt, skall hanß häst eller öf vptagas, och eganden för olydhno plichta en Rdr till kyrkian. Komber han andra reßone igen, hafwe förlorat hästen till Hospitalet.

Skole och alle grannarna vara påminte att förwara sina poifar och 16. flickor, the ther ännu öfuermagar ähro, att the ingalunda tilfoga sinom nästa några skalfestycken på ett eller annat, ehwadh thet så wara må, blifua the ther medh gripne; Skola först barnen mista rygghuden, af them the hafue skada tilfogat, och sedan föräldrarna bötha til kyrkian 2 dr kopparmynt.

Swadhy mehra är til achtandes af them som godh gransämio willa hafua, 17. finnes thet noghjampt klaart vthi Sveriges tryckta Laghböck. Swar före låte wij här medh beståå, och sfiuta oß i thet öfriga vnder henne.

Allt detta ofuan skrefna alt af oß godhwilleligen samtyckt, och oryggeligen hållet warda skall, Stadhfäste wij medh våra Namn och wahulige bomerken här nedan vnder.

Actum Wätöo Prestegårdh den 15 April Åhr 1653.

Andreas Joannis Hielm ²

Wätöo past. (sig.)

Pedher Hansson ibidem

Niels Chrsjon i hargh

Johan Frantzson ibid:

Waste Chrsjon ibidem

Erich Frantzson ibid:

¹ *flyia*, hoppa öfver stängsel.

² Andreas Johannis Hielm, prästvigd 1622, kyrkoherde i Vätö 1651; död 1679. Han tillitade 1621 en signare Johan Ersson i Svartedalen i Knutby. Anklagad här för, erkände herr Anders sig hafva rådfrågat Johan Ersson »såsom en annan enfaldig Medicum, som kunnig vore på naturliga medel att bota hufvudverk och med rökande göra en not lyckligare, hvilket naturligt är och brukas af mångom». Likaledes erkände herr Anders, att han hos samme man sökt bot för sin brygd, »som icke ville rinna utan många tunnor malt för honom förskämdes, efter det vore förgjordt». J. E. FANT: *Upsala ärkestifts herdaminne*. D. 3. Upsala 1845. S. 453.

Anderß Chrs:son ibidem

Oluff Matzon ibid.

Anderß Matzon ibid.

Oluff Chrs:son ibid.

Grich Chrs:son ibid:

Pedher Wastes:son ibidem

Grich Matzon ibidem

Grich Chrs:son ibid:

Anderß Anders:son ibid.

Originalhandskrift i kvart, utförd med vacker handstil på tre pappersblad utan särskildt titelomslag. Alla namnteckningarna utom pastor Hielms äro gjorda med samma hand som texten. Pastor Hielm har bekräftat sin underskrift med ett litet åttkantigt sigill i rödt lack, innehållande en sköld med en fogel på kvist och där-
öfver initialerna A. I. S. Handskriften, som förvärfvats af Nordiska museet mot en afskrift af originalet, har till sista tiden tillhört Hargs bylag i Vätö socken i Uppland. Nr 44,845 i Nordiska museet.

PER GUSTAF VISTRAND.